

Klassieke dans

Hedendaagse dans en klassieke dans
worden vaak tegen elkaar uitgespeeld,
zeker als het manna van de subsidies ter sprake komt.

Voor Alexander Baervoets

is zo'n opdeling onhoudbaar:

klassieke dans, die naam waardig,

is geen museale aangelegenheid, maar

hedendaags in essentie

De klassieke theorie

Algemeen wordt een onderscheid gemaakt tussen de klassieke dans en, laten we vereenvoudigen, de hedendaagse dans. Het is een beeld van polarisatie, in de praktijk zelfs van aparte werelden die elkaar minachten, het licht in de ogen niet gunnen. Natuurlijk is niets zo eenvoudig als het lijkt en ook deze opdeling in goed en kwaad, al naargelang de obediëntie, is na enig denkwerk onhoudbaar.

Wat is klassiek? Maken we abstractie van specifieke kunstvormen, dan worden meteen een paar zaken duidelijk. Klassiek is geen kwestie van stijl of vorm en klassiek is niet gebonden aan een tijdperiode. De klassieke dans bestaat niet. Wat dan wel?

Klassiek is een ideologie. Het is een opvatting over wat kunst kan zijn, hoe het gedacht wordt. Het is een denksysteem met een visie op de wereld. Hoewel het klassieke model met de tijdgeest mee evolueert, blijft het zijn basisprincipes in essentie trouw. Klassieke kunst is van alle tijden – ieder tijdperk kent zijn klassieke kunst. In de praktijk wordt het klassieke denken gekenmerkt door een specifieke attitude en zijnswijze: klassieke kunst is normatief, formalistisch, historisch en idealistisch.

Klassiek is normatief waar het de kunst bindt aan regels die voorschrijven hoe goede (klassieke) kunst gemaakt wordt. Klassiek is formalistisch omdat het kunst beschouwt als meetbaar, mathematisch, vatbaar in termen van verhoudingen en beheerst door wetmatigheden. Het analyseert, schematiseert en systematiseert. De structuren van een klassiek werk zijn doordacht: wanneer iets asymmetrisch is, is het bewust en gewild asymmetrisch.

Klassiek is historisch omdat het voortbouwt op wat in het verleden gerealiseerd werd, omdat het de traditie respecteert en geen opzettelijke breuk bewerkstelligt. Klassiek is tegelijk tijdelijk en ontijdelijk: het is

een eigentijds antwoord op artistieke vragen en het streeft een eeuwigheidswaarde na.

Klassiek is idealistisch, vooreerst in de zin dat er een ideaal bestaat waarvan het werk een voorstelling is, een ideaal dat de kunstenaar tracht te benaderen. Tegelijk is klassieke kunst idealistisch in de ethische zin: ze heeft een hogere roeping. Ze werkt verheffend, slaat de vleugels wijd open, onttrekt zich aan al te aardse beslommingen. Omdat hogere doelen worden nagestreefd is de klassieke kunst ernstig en niet frivol. De klassieke kunst streeft het Schone en het Ware na. Ze wendt de blikken af van menselijk falen of gebrek. De – geïdealiseerde – mens beschouwt ze als de maat van alle dingen, maar tegelijk is teveel menselijkheid haar vreemd.

De klassieke praktijk

In het discours over klassieke dans worden doorgaans nogal wat zaken dooreengehaald. In plaats van klassiek te zien als een ideologie en een attitude, een kader waarbinnen gewerkt wordt, een vorm van gedisciplineerde denkwijze, enz., beschouwen de voorstanders van het 'ballet' het als verbonden aan een strikt en onveranderlijk idioom dat gevrijwaard moet blijven van al te voortvarende veranderingen, terwijl de tegenstanders van het 'ballet' het beschouwen als een dode kunst die artistiek niets van waarde bijbrengt aan het eigentijdse kunstbeleven.

Klassieke dans is in de eerste plaats levende kunst. Steeds opnieuw vinden choreogra-

fen een uitdaging in het toepassen van de klassieke regels op de eigentijdse kunst of, omgekeerd gesteld, in het actualiseren van het klassieke model.

Wat wij vandaag ballet noemen is in het verleden steeds begrepen als hedendaagse kunst. Giselle werd in 1841 beschouwd als een hedendaagse voorstelling en dit was meteen de reden waarom het gebruik van voorbijgestreefde scenografische technieken gecontesteerd werd. (Ironisch genoeg is wat toen als ouderwets ervaren werd deel blijven uitmaken van de standaard-uitvoeringstraditie van dit ballet). *Het Zwanenmeer* in de versie van Pepita en Ivanov uit 1895 weerspiegelt zonder twijfel de maatschappelijke verhoudingen in het pre-revolutionaire Rusland. Medio twintigste eeuw werd het werk van Balanchine beschouwd als zeer vooruitstrevend. Vaak wordt een werk pas klassiek in retrospectie, omdat dan de onduidelijkheid en de verwarring die werden veroorzaakt door het vernieuwende karakter van het werk zijn weggeëbd. Klassieke kunst is dus geenszins conservatief. Klassieke kunst is, zoals alle kunst die naam waardig, hedendaags in essentie.

Het zou interessant zijn te weten wanneer de term 'klassiek' voor het eerst is gebruikt in het kader van de dans. Waarschijnlijk pas in de twintigste eeuw, om de eenvoudige reden dat de volgens de academische beginselen gemaakte 'kunstdans' voorheen niet werd gecontesteerd. Van zo gauw de Fullers, Duncans en later de hele stroom modernen nieuwe denkbeelden over dans gingen verspreiden, werd de academische dans – die op dat moment in crisis verkeerde – gestigmatiseerd als burgerlijk en conservatief. Deze klap kwam in de academische middens pas met vertraging aan – en werd dan lang weggehoond – maar hij zindert nog na tot vandaag. Eens in het desensief gewrongen, wierpen zij zich voor alles